

Pristna ženska potrebuje ljubezni za življenje

Spisal Etbin Kristan.

Iz »Dokumente der Frauen« prevel R. D.

Stavek, s katerim naslovljam svojo razpravo, sem čital v »listnici« lista »Dokumente«. Izrekla ga je neka nasprotnica ženskega gibanja, a zdi se mi vsekakor vreden, da se nekoliko bolje osvetli. Ne, da bi se morda hotel norčevati iz njega, ampak dotakniti se ga hočem v dokaz, da bi se morala baš ljubezni potrebna žena z vsem svojim zanimanjem udati pravnemu boju ženâ in kar največ možno pomagati, da se današnje neznosno borne razmere nadomestijo s pametnimi odnošaji.

Pristna ženska potrebuje ljubezni za življenje.

Niti trenotek mi ne vstaja dvom, da ta izrek ne bi bil istinit. Menim pa, da je prav za prav tudi možu ljubezen potrebna ter da tiči v tem oziru že v naravi človeštva neka enakost spolov. Nikakor pa se ne strinjam s tem, da bi se imela trditev tako umevati, da bi ženska potrebovala samo ljubezni, iz česar bi sledilo, da se ji ni treba brigati za nobeno drugo stvar na svetu in iz česar se res izvaja lažnivi nauk o »naravnem poklicu ženske kot hišne mamice«.

Bilo bi prav za prav absurdno, ako bi skušal dokazati, da je na svetu zelo znatno število rečij, ki se dotikajo ženske ravno tako ali vsaj blizu tako, kakor ljubezen. No, tega niti ne nameravam. Dosti je, da se ozre ženska v lastnem življenju nekoliko naokrog. V tem oziru pride pač sama do pravega spoznanja.

Toda ljubezen. Njej, katero ima človeški rod zahvaliti za svoj obstanek, njej, ki vstvarja v življenju najblaženejše užitke in najbolstnejše muke, hočem posvetiti nekoliko vrstic. Trdim, da današnje razmere ljubezen profanirajo, da ji jemljejo vse mogoče svetosti in svetišča, kar ima ona svetega.

Skoraj hraber mora biti, kdor hoče v današnjih časih priznati, da ceni ljubezen. V lirskih pesnih, ki se jih ne smatra resnimi, ali na gledališčnem odru, katerega se priznava samo kot sredstvo lahkotne zabave, je kaj takega še dovoljeno. V praktičnem življenju velja ljubezen kot smešna sentimentalnost, in človeka, ki vanjo veruje — bodisi ženska ali možki — smatrajo nekako za izrodek.

Priznava se sicer zakon, trpè se »razmere«, vzdržujejo se maitrese, toda ljubezen...? Smešno! Možu izbijejo oziri njegovega gmotnega obstanka sanjarije iz glave, deklici pa že njeni stariši vravnajo pamet.

Tukaj je modrost stavka »omnia sunt naturalia« pri kraju, kajti ta položaj ni naraven in blazno bi bilo trditi, da si dela narava sama silo. Ljudje — ljudje so ustvarili razmere, v katerih se narava zatira in preklinja, v katerih je postala sužnja in zločinka. Narava hoče ljubezni, toda ljudje jo ovirajo v izvrševanju njene volje. Kjer nastopi ljubezen, dela ji kakoršnakoli sila zapreke, da se ne more popolnoma razviti, da nastane trpljenje — bolezen. Silovana narava reaguje — noben vzrok ne ostane brez učinka. Če je torej to naravno, kar je plod svobodne, nepokvarjene narave, ne morejo se današnje razmere smatrati naravnimi in da se pomore naravi do njenega pravega delovanja, je neobhodno potrebno, da se današnje razmere odstranijo. Da pa ne stopi nova potvoritev na mesto sedanje, je tudi potrebno spoznavati naravo, njeno bistvo, njene zahteve in se morajo razmere v tem smislu uravnati.

Pristna ženska potrebuje ljubezni za življenje.

Izvrstno! To je zapisano tudi v knjigi narave. Kaj je ljubezen? Kje je ljubezen? V naši meščanski družbi? Lahkoverne in nekoliko optimistiške duše potrdé to vprašanje. Družba se res bavi z neko rečjo, ki se vidi naivnežu, kakor bi bila ljubezni vsaj zelo sorodna! Država in cerkev kot predstojnici družbe poznata zakon. Jaz pa trdim, da imata zakon in ljubezen samo izjemoma kaj skupnega, kajti niti se more trditi, da bi bil zakon živi vir ljubezni, niti da bi bili zakoni, ki so dandanes v navadi, proizvod ljubezni. Da, ako se primeri tuintam, da se dvoje človeških bitij združi iz iskrene, strastne naklonjenosti v tako imenovano, »zvezo za življenje«, tedaj je prav moderno zakonsko življenje najbolj primerno, da prežene ljubezen počasi, pa gotovo iz njenega doma.

Uvodoma sem opomnil, da mora biti skoraj pogumem, kdor hoče v današnjih časih priznati, da ceni ljubezen. Človeka, ki sodi o ljubezni količkaj idealno, se v resnici smatra kot nemodernega, kot antikviranega. Poslušajmo le pogovore, v kakoršnikoli možki družbi. O ženskah se tu gotovo mnogo govori. Toda v kakšnem tonu! Gorje, ako bi kakemu »sanjaču« prišlo na um, da bi se spominjal dame svojega srca z resnimi, dostojnimi besedami! Bil bi gotovo tarča najduhovitejših ali tudi najumazanejših dovtipov; kar pa o takih prilikah doleti ženo, to navadno tudi ni malenkost. To gotovo ne more biti brez vzroka, kajti, nota bene, to ni izjema, nego to je pravilo in kar je nasprotnega, je izjema. A to je umljivo. Kako naj bi bilo drugače, ako se vsi družabni odnošaji zakrožujejo s tem, da postane iz ljubezni — smešna igrarija? Ako se vzgajajo cele generacije za posel, ki mora ugonobiti ljubezen? Ako imamo institucije

kakor je kavcija častnikove soproge ali zdravniška preiskava žene železniškega čuvaja glede njene službene zmožnosti?

Ženska čuti strastno poželenje po ljubezni, toda pokazati ne sme tega, ker bi bilo nasprotno »običaju«. Pa če že ne more več prikriti, vendar ne sme slediti nagonu svojega srca, ker je tisoč in tisoč »ozirov« na poti. In če končno ni očeta ali matere, ki bi ugovarjala mesalijanci v »pravem interesu« svoje hčerke in ako se njena želja združi z njegovo željo, tedaj se pojavi še v naših razmerah najvažnejše vprašanje po sredstvih za napravo in vodstvo gospodinjstva: po njenem premoženju in njegovih dohodkih. Ako to kramarsko računarenje že profanira najveličastnejši čut srca, postaja isto v neštevilnih slučajih sploh nepremostljiv zadržek, ki zapoje vsaki ljubezni labodji spev.

Pristna ženska potrebuje ljubezni za življenje. Da, baš za to se gre. Razmere treba ustvariti, v katerih se ne bode ženska samo v posebno ugodnih okolščinah lahko možila, temveč v katerih bode lahko ljubezni našla in ljubezen vračala. Gre se za to, da se povrnejo ljubezni uropana prava, za to, da se zlomi denarna premoč nad ljubeznijo.

Nikakor ne stojim na stališču, da je boj za dosego tega cilja samo ženin poklic. Kdorkoli smatra svobodo kot to, kar je v resnici, bi moral vstopiti tudi za popolno emancipacijo, za neomejeno pravo ženske. Toda to mora vsakdo umeti, da morajo v prvih vrstah teh bojevnikov stati ženske same in sicer baš one, ki so si ohranile vero, da potrebuje pristna ženska ljubezni za življenje*).

Književnost in umetnost.

Ivan Cankar: Vinjete. Založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 1.80 gld., po pošti 1.90. O tej najnovejši knjigi vse nekako še molči; zdi se, kakor da se vsi boje odkrito izpregovoriti o njej; eni je nečejo grajati morda iz strahu pred Cankarjevo ironijo in sarkazmom, drugi je morebiti ne marajo hvaliti iz — zavisti.

*) Ta članek, katerega je spisal naš rojak Etbin Kristan za list „Dokumente der Frauen“, ponatisnila sta tudi „Frankfurter Zeitung“ in „Bukarester Tagblatt“ mimo drugih manjših listov.